

Sprawozdanie finansowe MŚP w regulacjach międzynarodowych

Anna Kuzior*

Streszczenie: Cel – przedstawienie i porównanie podejścia do rachunkowości, a przede wszystkim sprawozdawczości finansowej, jednostek sektora małych i średnich przedsiębiorstw z uwzględnieniem zapisów wynikających z MSSF dla MŚP i rozwiązań proponowanych przez Unię Europejską. Metodologia badania – analiza aktów prawnych oraz literatury przedmiotu. Wynik – ciała stanowiące standardy rachunkowości dążą do ograniczenia obowiązków sprawozdawczych, ciążących na małych i średnich przedsiębiorstwach. Szczególnie widoczne jest to w działaniach Unii Europejskiej, która wprowadziła do Czwartej Dyrektywy kategorię mikro podmiotów i planuje dalsze ograniczenia obowiązków w zakresie rachunkowości dla grupy małych jednostek gospodarczych. Również RMSR zamierza wyselekcjonować z rozwiązań opisanych w MSSF dla MŚP te, które będą dotyczyły mikro podmiotów.

Słowa kluczowe: małe i średnie jednostki gospodarcze, sprawozdanie finansowe, regulacje (standardy) rachunkowości

Wprowadzenie

Obowiązek sporządzania sprawozdań finansowych przez jednostki gospodarcze wynika z przepisów prawa lub akceptowanych standardów rachunkowości. W prawie bilansowym określony jest po pierwsze podmiot rachunkowości, czyli jednostki zobowiązane do przygotowywania sprawozdań, a po drugie zasady według których te raporty są sporządzane. Szczegółowe zasady przygotowywania i prezentowania danych w sprawozdaniu finansowym różnią się w zależności rodzaju działalności, którą prowadzi jednostka oraz często od jej wielkości.

Zwykle prawo bilansowe daje mniejszym podmiotom gospodarczym określone przywileje, które mogą stosować przy sporządzaniu sprawozdań. Dotyczą one głównie możliwości w zakresie wyceny aktywów i pasywów oraz zakresu sporządzanego sprawozdania finansowego. Zasady określania podmiotów, które mogą wykorzystywać określone uproszczenia oraz sposób nadawania mniejszym jednostkom przywileju stosowania mniej skomplikowanych rozwiązań są w różnych rodzajach standardów rachunkowości (w szerokim rozumieniu) różnie określone.

Standaryzacja rachunkowości w skali ponadnarodowej, której najbardziej formalnym i widocznym wyrazem jest Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego przyjmujące MSSF za podstawę sporządzania skonsolidowanych sprawozdań finansowych przez spółki gieł-

---

* dr Anna Kuzior, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Katedra Rachunkowości e-mail: anna.kuzior@ue.katowice.pl.

dowe, dotyczy dużych jednostek gospodarczych. Zasady rachunkowości dla małych i średnich przedsiębiorstw (MŚP), choć są obecnie przedmiotem zarówno regulacji RMSR jak i Unii Europejskiej pozostają zasadniczo domeną rozwiązań krajowych.

Celem artykułu jest przedstawienie i porównanie podejścia do rachunkowości, a przede wszystkim sprawozdawczości finansowej, jednostek sektora małych i średnich przedsiębiorstw z uwzględnieniem zapisów wynikających z MSSF dla MŚP i rozwiązań proponowanych przez Unię Europejską.

Przygotowując artykuł wykorzystano metodę analizy aktów prawnych oraz literatury przedmiotu.

1. Sprawozdanie finansowe według MSSF dla MŚP

W lipcu 2009 r. RMSR opublikowała pierwszy standard zawierający zasady sporządzania sprawozdań finansowych przez małe i średnie podmioty gospodarcze (MSSF dla MŚP) (Czaja-Cieszyńska 2012). Było to zgodne z przedstawionymi w przedmowie do MSSF zadaniami Rady (par.6), do których zaliczono (między innymi) opracowanie i promowanie wdrażania wysokiej jakości standardów sprawozdawczości finansowej uwzględniając potrzeby dużej grupy jednostek zróżnicowanych pod względem wielkości i typów, działających w różnego rodzaju otoczeniach gospodarczych. Zostało to doprecyzowane w przedmowie do MSSF dla MŚP, gdzie podkreślono uwzględnianie, przy opracowywaniu standardów potrzeb małych i średnich przedsiębiorstw oraz gospodarek rozwijających się (MSSF dla MŚP, P2). Wyróżnienie MŚP odbyło się w standardzie w oparciu o kryterium jakościowe, charakteryzujące rodzaj działalności prowadzonej przez jednostkę. Za małe i średnie przedsiębiorstwo uznano takie, które nie są jednostkami zainteresowania publicznego oraz publikują sprawozdania finansowe ogólnego przeznaczenia dla zewnętrznych odbiorców, w tym dla właścicieli nieuczestniczących w zarządzaniu jednostką, obecnych i potencjalnych pożyczkodawców (kredytodawców) oraz kredytowych agencji ratingowych. Za jednostki zainteresowania publicznego uważa się te podmioty, których instrumenty dłużne lub kapitałowe są przedmiotem obrotu na rynku regulowanym lub są w trakcie emisji takich instrumentów przeznaczonych do obrotu na rynku regulowanym (którym jest krajowa lub zagraniczna giełda papierów wartościowych lub rynek pozagiełdowy obejmujący rynki lokalne i regionalne). Do grupy jednostek zainteresowania publicznego zalicza się też te, które utrzymują aktywa powierzone im przez szeroką grupę interesariuszy w przypadku, gdy stanowi to ich podstawową działalność (np. banki, instytucje kredytowe, zakłady ubezpieczeń, maklerzy).

A zatem, podmioty niebędące jednostkami zainteresowania publicznego, które mają obowiązek sporządzania sprawozdań finansowych mogą stosować MSSF dla MŚP o ile stosowne ciała, mające uprawnienia do stanowienia prawa bilansowego (np. parlament krajowy, parlament europejski) na to zezwola.

Rozwiązania, które zastosowała RMSR przygotowując MSSF dla MŚP polegają, ogólnie rzecz biorąc na uproszczeniu zasad wyceny bilansowej (ograniczeniu stosowania wartości godziwej oraz wyeliminowaniu możliwości wyboru metody wyceny), pominięciu niektórych problemów, które są regulowane przez pełny zestaw MSSF (np. segmenty operacyjne, śródroczna sprawozdawczość finansowa) (Nowak 2012: 70), ograniczeniu informacji prezentowanych w sprawozdaniu finansowym (szczególnie w notach objaśniających), a w niektórych przypadkach nawet na ograniczeniu elementów sprawozdania.

Na zawartość informacyjną sprawozdania finansowego, jak również na koszty jego przygotowania wpływają w dużym stopniu zasady wyceny bilansowej. MSSF dla MŚP określa je w sposób jednoznaczny, ograniczając stosowanie wartości godziwej do aktywów inwestycyjnych i biologicznych, eliminując tym samym możliwość wyboru modelu wyceny aktywów. Zasady wyceny bilansowej, wynikające z tekstu MSSF dla MŚP przedstawia tabela 1.

Tabela 1

Wycena bilansowa wg MSSF dla MŚP

Element sprawozdania z sytuacji finansowej	Zasada (poziom) wyceny
Aktywa finansowe i podstawowe zobowiązania finansowe	Zamortyzowany koszt pomniejszony o odpisy z tytułu utraty wartości. Akcje niewymienialne i bez opcji sprzedaży znajdujące się w publicznym obrocie lub te, dla których można ustalić wartość godziwą wycenia się w wartości godziwej przez wynik
Rzeczowe aktywa trwałe Aktywa niematerialne	Wartość początkowa (koszt) pomniejszona o amortyzację lub w wartość odzyskiwalna, zależnie od tego, która z nich jest niższa
Zapasy	Cena nabycia lub koszt wytworzenia lub cena sprzedaży pomniejszonej o koszty zakończenia produkcji i sprzedaży, zależnie od tego, która z nich jest niższa
Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i udziały we wspólnych przedsięwzięciach	Wartość godziwa
Nieruchomości inwestycyjne	Wartość godziwa
Aktywa rolne	Wartość godziwa pomniejszona o przewidywane koszty sprzedaży
Zobowiązania inne niż finansowe	Na podstawie najlepszego szacunku kwoty niezbędnej do wywiązania się z obowiązku na dzień sprawozdawczy.

Źródło: opracowanie własne na podstawie (MSSF dla MŚP).

Sprawozdanie finansowe sporządzone zgodnie z MSSF dla MŚP obejmuje następujące elementy (par. 3.17):

- 1) sprawozdanie z sytuacji finansowej na dzień sprawozdawczy,
- 2) oraz sprawozdanie prezentujące całkowite dochody, które może być sporządzone w dwojaki sposób. Standard pozwala na dokonanie wyboru między:
  - pojedynczym sprawozdaniem z całkowitych dochodów za dany okres sprawozdawczy, przedstawiającym wszystkie pozycje dochodów i kosztów ujętych w trakcie okresu, w tym pozycje ujęte w celu ustalenia wyniku (który stanowi sumę cząstkową w sprawozdaniu z całkowitych dochodów) oraz pozycje pozostałych całkowitych dochodów lub
  - odrębnym sprawozdaniem z dochodów oraz odrębnym sprawozdaniem z całkowitych dochodów. Jeżeli jednostka wybierze zarówno prezentację sprawozdania z dochodów, jak i sprawozdania z całkowitych dochodów, sprawozdanie z całkowitych dochodów rozpoczyna się od przedstawienia wyniku, a następnie przedstawia pozycje pozostałych całkowitych dochodów,
- 3) sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym za dany okres sprawozdawczy,
- 4) sprawozdanie z przepływów pieniężnych za dany okres sprawozdawczy,

- 5) informacje dodatkowe o przyjętych zasadach (polityce) rachunkowości oraz inne informacje objaśniające.

Tak określony zakres sprawozdania finansowego zasadniczo pokrywa się z raportem, który sporządzają podmioty stosujące pełny zestaw MSSF (wyjątkiem jest sprawozdanie z sytuacji finansowej na początek najwcześniejszego porównawczego okresu, w którym jednostka zastosowała zasady (politykę) rachunkowości retrospektywnie lub dokonała retrospektywnego przekształcenia pozycji w sprawozdaniu finansowym, lub przekwalifikowała pozycje w sprawozdaniu finansowym). MSSF dla MŚP nie wymaga również od podmiotów go stosujących ujawniania informacji o segmentach operacyjnych, zysku przypadającym na jedną akcję ani sporządzania śródrocznych sprawozdań finansowych. Jeżeli jednostka ujawnia takie dane, to przedstawia podstawę prawną sporządzenia i prezentacji tych informacji.

Podobnie jak zawarty w podstawowym zestawie MSSF, MSR 1 *Prezentacja sprawozdań finansowych*, MSSF dla MŚP prezentuje w przypadku każdego elementu sprawozdania listę minimalnych ujawnień oraz ogólne zasady prezentacji nie wskazując jednak formatu (wzoru), według którego należy sporządzić sprawozdanie. Ujawnienia wymagane przez MSSF dla MŚP nie są w pełni tożsame z informacjami, które należy przedstawić w sprawozdaniu finansowym sporządzanym przez duże jednostki, jednak bardzo do nich zbliżone.

W przypadku sprawozdania z sytuacji finansowej ilość obowiązkowych ujawnień jest taka sama, jak dla dużych podmiotów (wg MSR 1), inne są tylko niektóre pozycje sprawozdawcze (np. nie ma obowiązku odrębnego wykazywania aktywów trwałych przeznaczonych do sprzedaży, ale z kolei wymagane są bardziej szczegółowe informacje na temat aktywów biologicznych). Podobnie jak MSR 1, MSSF dla MŚP w części dotyczącej zasad prezentowania informacji w sprawozdaniu z sytuacji finansowej wymaga podobnego zakresu informacji prezentowanych albo w głównych elementach sprawozdania, albo w informacji dodatkowej (np. na temat środków trwałych, struktury zapasów, kategorii rezerw, należności).

MSSF dla MŚP daje podmiotom gospodarczym możliwość wyboru formy prezentacji informacji na temat sumy całkowitych dochodów, czyli wyników finansowych osiągniętych w okresie sprawozdawczym. Jak wspomniano wyżej, może być to jedno sprawozdanie z całkowitych dochodów lub dwa obejmujące sprawozdanie z dochodów (informacja o wyniku) i sprawozdanie z całkowitych dochodów. Wybór jednostki dotyczy też możliwości w zakresie prezentacji kosztów działalności podstawowej (klasyfikacja wg rodzaju lub funkcji). W przypadku sprawozdania z całkowitych dochodów zakres minimalnych ujawnień jest porównywalny ze sprawozdaniem większych jednostek¹, jednak znacznie mniejsze są wymagania w zakresie prezentowania przez MŚP informacji uzupełniających do tego elementu sprawozdania, w porównaniu z MSR1 (które muszą być ujawniane w głównym elemencie sprawozdania lub w notach objaśniających). Dodatkowo, jeżeli w jednostce nie występują pozycje pozostałych całkowitych dochodów w żadnym z okresów, za które prezentowane są sprawozdania finansowe, to może ona zaprezentować tylko sprawozdanie z dochodów lub sprawozdanie z całkowitych dochodów, w którym ostatnią pozycją jest „wynik”.

---

¹ Mniejsza ilość ujawnień w sprawozdaniu z całkowitych dochodów wynika z ograniczenia w zakresie stosowanych modeli wyceny bilansowej.

Szczególne i odmienne zasady wskazuje MSSF dla MŚP odnośnie sprawozdania ze zmian w kapitale własnym. Jednostka może prezentować sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym zamieszczając w nim takie informacje, jak: wynik jednostki za okres sprawozdawczy, pozycje dochodów i kosztów ujętych w pozostałych całkowitych dochodach za okres, skutki zmian zasad (polityki) rachunkowości oraz korekty błędów ujętych w trakcie okresu, a także kwoty inwestycji wniesionych przez właścicieli oraz dywidend i innego rodzaju wypłat w trakcie okresu. Są to typowe informacje prezentowane w tym elemencie sprawozdania, jeśli podstawą jego sporządzania są MSSF.

W tym miejscu należy wskazać możliwość uproszczenia w zakresie sporządzania sprawozdania finansowego, którą przewiduje MSSF dla MŚP. Daje on podmiotom prawo sporządzania sprawozdania z dochodów i zysków zatrzymanych w miejsce sprawozdania z całkowitych dochodów i sprawozdania ze zmian w kapitale własnym. Warunkiem skorzystania z opcji połączenia tych dwóch elementów sprawozdania jest brak innych zmian w kapitale własnym niż te, które są efektem wypracowanego wyniku, wypłat dywidendy, korekty błędów poprzednich okresów oraz zmian zasad (polityki) rachunkowości. Korzystając z możliwości połączenia jednostka uzupełnia sprawozdanie z całkowitych dochodów o informacje dotyczące kwoty zysków zatrzymanych, wypłaconych i deklarowanych dywidend, zmiany zysków zatrzymanych z tytułu korekty błędów podstawowych oraz zmian polityki rachunkowości (par. 6.5).

Wszystkie podmioty stosujące MSSF dla MŚP są zobowiązane do sporządzania sprawozdania z przepływów pieniężnych. Standard dopuszcza stosowanie zarówno metody bezpośredniej, jak i pośredniej (par. 7.7)

Obligatoryjnym elementem sprawozdania finansowego sporządzanego na podstawie MSSF dla MŚP są też noty objaśniające (par. 8.1–8.7). Zawierają one informacje o przyjętych zasadach rachunkowości, dane nieujęte w innych elementach sprawozdania, mające charakter uzupełniający i uszczegóławiający oraz informacje, których ujawnienia wymagają poszczególne rozdziały MSSF, inne niż te, które dotyczą zawartości sprawozdania finansowego. Analizując zapisy poszczególnych rozdziałów standardu, które odnoszą się do zasad wyceny i prezentacji informacji o poszczególnych składnikach sprawozdania finansowego można zauważyć, że zakres informacji, które muszą być obligatoryjnie prezentowane w notach objaśniających jest znacznie mniejsza, niż w przypadku stosowania pełnego zestawu MSSF. Wynika to z ograniczenia przez Standard możliwości w zakresie wyceny, pominięcia w jego treści niektórych problemów, analizy potrzeb informacyjnych odbiorców sprawozdania finansowego MŚP oraz z założenia przyjętego przez Radę dotyczącego zmniejszenia kosztów przygotowywania sprawozdań przez te podmioty.

Rozwiązania zawarte w MSSF dla MŚP przewidują dla wszystkich podmiotów go stosujących jednakowe zasady w zakresie sporządzania i prezentacji sprawozdań finansowych. Na zakres sprawozdania nie wpływa rozmiar czy typ działalności prowadzonej przez jednostkę. Do sporządzania pełnego sprawozdania finansowego zobowiązane są więc zarówno średnie jak i małe czy nawet mikro podmioty. Wydaje się, że największym uproszczeniem proceduralnym dotyczącym sporządzania sprawozdań finansowych zgodnie z MSSF dla MŚP jest ograniczenie informacji obligatoryjnie prezentowanych w notach objaśniających.

Stosowanie MSSF dla MŚP jako podstawy sporządzania sprawozdań finansowych możliwe jest tylko wtedy, gdy zostanie to zaakceptowane przez organy uprawnione w danym kraju do stanowienia prawa bilansowego. Obecnie taką decyzję podjęto głównie w krajach Ameryki Południowej, Środkowej, Azji, Afryki, USA, kilku krajach europejskich (wg IFRS for SMEs Update).

Kraje, które wdrożyły MSSF dla MŚP dostrzegły problemy z jego implementacją, na które napotkały najmniejsze podmioty gospodarcze i skierowały do Rady prośbę o uproszczenie rozwiązań sprawozdawczych dla tej grupy jednostek. W związku z tym RMSR pracuje nad przewodnikiem po wdrożeniu MSSF dla MŚP przez mikro przedsiębiorstwa. Rada postanowiła wyłonić z zasad przyjętych w MSSF dla MŚP te, które prowadzą do przygotowania informacji faktycznie niezbędnych dla mikro podmiotów, unikając w ten sposób modyfikacji obecnie obowiązujących zasad. Przewodnik dla mikro podmiotów ma być elementem obecnego standardu, Rada nie przewiduje wydania odrębnych regulacji dla tej grupy jednostek. Wstępnie zaplanowano, że przewodnik zostanie opublikowany w pierwszych miesiącach 2013 r. (<http://www.ifrs.org/IFRS-forSMEs/Pages/Guidancemicrosizedentities.aspx>).

Wdrożenie MSSF dla MŚP rozważała również Unia Europejska. W efekcie przeprowadzonych konsultacji uznano, że wprowadzenie obowiązku stosowania MSSF dla MŚP nie spowodowałoby uproszczenia w zakresie prowadzenia rachunkowości przez mniejsze podmioty gospodarcze. Obawy dotyczące wdrożenia standardu wynikały również z niewielkiego doświadczenia w skali światowej w jego stosowaniu. Na fakt odrzucenia przez Unię możliwości adaptacji standardu wpłynęły również różnice merytoryczne, które występują w zapisach standardu oraz Dyrektyw UE (podkreśla się najczęściej odrębne rozwiązania w zakresie amortyzacji wartości firmy oraz ujmowania należnych wpłat na poczet kapitału własnego).

2. Rozwiązania proponowane przez UE

Dla państw członkowskich zasady rachunkowości (a przede wszystkim sprawozdawczości finansowej) zostały opisane w Czwartej (Czwarta Dyrektywa Rady z dnia 25 lipca 1978 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek) i Siódmej (Siódma Dyrektywa Rady z dnia 13 czerwca 1983 r. w sprawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych) Dyrektywie UE. Z punktu widzenia mniejszych podmiotów bardziej istotna jest ta pierwsza. We wstępie do Czwartej Dyrektywy zwraca się uwagę na potrzebę stworzenia regulacji prowadzących do powstawania jednakowych raportów finansowych podawanych do publicznej wiadomości. W tym celu ustalono obligatoryjny zestaw tworzący sprawozdanie finansowe, który obejmuje: bilans, rachunek zysków i strat oraz informację dodatkową. Rozszerzenie zakresu sprawozdania finansowego leży w gestii każdego z państw członkowskich (art.2). Ażeby sprawozdania przedstawiały w sposób prawdziwy i rzetelny sytuację finansową i majątkową podmiotu niezbędne jest stosowanie jednakowego układu prezentacji informacji oraz takiego samego zestawu danych ujawnianych w informacji dodatkowej. W tym celu Dyrektywa określa, wykorzystując odpowiednie symbole przypisane poszczególnym pozycjom, format i zakres obowiązkowych ujawnień, do których zobowiązane są spółki. W tekście Dyrektywy, w momencie jej przyjęcia zaznaczono, że dla spółek o mniejszym znaczeniu gospodarczym lub społecznym mogą (a więc nie muszą) być przez państwa członkowskie przyjmowane uproszczenia, w tym również w zakresie publikowania raportów. Takie możliwości dotyczą przedsiębiorstw, które we wstępie nazwano jako małe i średnie, nie precyzując jednak w tym miejscu kryteriów ich klasyfikacji. Ostatnimi laty Unia Europejska dostrzegła potrzebę wprowadzenia łagodniejszych zasad rachunkowości dla mniejszych podmiotów gospodarczych (mniejszych niż małe i średnie), czego formalnym wyrazem jest zmiana wprowadzona do Czwartej Dyrek-

tywy w obszarze dotyczącym mikro podmiotów (Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/6/UE z dnia 14 marca 2012 r. w sprawie rocznych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek w odniesieniu do mikropodmiotów). W związku z tymi zmianami w Czwartej Dyrektywie funkcjonują obecnie: mikro podmioty, małe przedsiębiorstwa, średnie przedsiębiorstwa i duże przedsiębiorstwa. Klasyfikacja tych jednostek została przeprowadzona w oparciu o takie wielkości, jak: suma aktywów, obroty, średnie zatrudnienie. Szczegółowe warunki klasyfikacji jednostek innych, niż duże podmioty gospodarcze przedstawia tabela 2. Jednostka jest zaliczona do określonej grupy, jeśli w dwóch kolejnych latach spełnia dwa spośród trzech przedstawionych warunków.

Tabela 2

Klasyfikacja wybranych jednostek gospodarczych wg Czwartej Dyrektywy UE

Rodzaj jednostki	Mikro podmioty	Małe przedsiębiorstwa	Średnie przedsiębiorstwa
Kryterium (nie więcej niż)			
Suma aktywów (€)	350 000	4 400 000	17 500 000
Obroty (€)	700 000	8 800 000	35 000 000
Zatrudnienie (osoby)	10	50	250

Źródło: opracowanie własne na podstawie Czwartej Dyrektywy UE.

Zmiany wprowadzone do Czwartej Dyrektywy w 2012 r., miały na celu zmniejszenie obciążeń administracyjnych dla spółek działających w UE, co ma się przyczynić do wzmocnienia europejskiej gospodarki. Uznano, że obszarem rodzącym obciążenia administracyjne, które można w istotny sposób zredukować, jest rachunkowość. Biorąc pod uwagę te argumenty, wprowadzono nową grupę podmiotów, zwaną mikro podmiotami, dla których wskazano szczególne zasady (ograniczenia/uproszczenia) w zakresie rachunkowości (art. 1a). O ich przyjęciu decydują państwa członkowskie ze względu na lokalny charakter tej grupy jednostek. W tekście Dyrektywy zwrócono uwagę na fakt, że mikro podmioty posiadające znacznie mniejsze zasoby, niż inne jednostki obciążone są takimi samymi obowiązkami sprawozdawczymi, jak większe jednostki – uznano je za niewspółmierne do wielkości. Z tego powodu wskazano na konieczność zwolnienia ich z niektórych obowiązków sprawozdawczych przy zachowaniu obowiązku ewidencji operacji gospodarczych oraz prezentowania sytuacji finansowej, wynikających z prawa krajowego. Przy wdrożeniu rozwiązań proponowanych przez UE, państwa członkowskie powinny uwzględnić warunki wewnętrzne dla podjęcia decyzji o wdrożeniu rozwiązania proponowanego przez UE. Uproszczenia dla mikro podmiotów zawarte obecnie w Czwartej Dyrektywie dotyczą:

- rezygnacji z prezentowania niektórych (mniej istotnych) kategorii rozliczeń międzyokresowych kosztów i przychodów, przy zachowaniu zasady memoriałowej. Jeżeli w bilansie zostaną pominięte rozliczenia międzyokresowe, informacja na ich temat musi być przedstawiona w informacji dodatkowej, lub jeśli jednostka jej nie sporządza, w przypisie do bilansu,
- niemożliwości stosowania wartości godziwej,
- możliwości ograniczenia (na mocy decyzji państw członkowskich) danych prezentowanych w bilansie oraz rachunku zysków i strat. Ilość obowiązkowych pozycji rachunku skrócono do ośmiu,

- możliwości zwolnienia z obowiązku sporządzania informacji dodatkowej i sprawozdania z działalności pod warunkiem, że wymagane informacje będą ujawnione w przypisie do bilansu,
- rezygnacji z obowiązku publikowania sprawozdań finansowych, pod warunkiem, że w kraju członkowskim są one przedkładane właściwemu organowi (np. rejestr handlowy, rejestr spółek).

W tekście Czwartej Dyrektywy przewidziano uproszczenia dla małych przedsiębiorstw polegające na ograniczeniu szczegółowości informacji prezentowanych w bilansie. Tym podmiotom również przypisuje się prawo ograniczenia danych prezentowanych w informacji dodatkowej. Mogą być one zobowiązane do prezentowania bardziej szczegółowych informacji jedynie na temat przyjętych metod wyceny aktywów i pasywów oraz zasad dokonywania korekt, informacji o jednostkach kapitałowo powiązanych, o wartości nominalnej akcji objętych w ciągu ostatniego roku w ramach kapitału podstawowego. Małe spółki mogą być również zwolnione z badania sprawozdań. Z kolei dla średnich przedsiębiorstw przewidziano w Czwartej Dyrektywie możliwości w zakresie uproszczenia (ograniczenia) informacji prezentowanych w rachunku zysków i strat. Dla tych podmiotów również istnieje możliwość ograniczenia informacji prezentowanych w notach objaśniających (art. 45) pod warunkiem, że część z nich jest dostarczana do systemu nadzoru publicznego. Te podmioty mogą być również zwolnione z prezentowania informacji niefinansowych w sprawozdaniu z działalności jednostki (art. 46.4). Konsekwencją tego jest możliwość ograniczenia informacji, które podlegają publikowaniu.

Wszystkie zapisy w Czwartej Dyrektywie mogą, ale nie muszą być zaakceptowane przez kraje członkowskie. Poszczególne państwa mogą po pierwsze ustalić wyższe progi klasyfikacyjne, a po drugie nałożyć na jednostki większe wymogi w zakresie sprawozdawczości finansowej. Takie rozwiązania, które jedynie stwarzają możliwości ograniczenia obowiązków sprawozdawczych mikro, małych i średnich podmiotów nie gwarantują, że te jednostki będą faktycznie zwolnione z nadmiernych obowiązków w zakresie rachunkowości.

Biorąc pod uwagę powyższe ograniczenia, UE planuje wprowadzenie jeszcze większych uproszczeń i jednoznacznych rozwiązań w zakresie sprawozdawczości małych i średnich podmiotów. Założenia zostały zawarte w projekcie nowej Dyrektywy, która ma zastąpić obecną Czwartą i Siódmą. Tekst projektu nowej Dyrektywy opublikowano 25 października 2011 r. (http://ec.europa.eu/internal_market/accounting/sme_accounting/review_directives/index_en.htm). Nowa Dyrektywa, której celem jest wspieranie przedsiębiorczości, ma spowodować odpowiednie podejście do prowadzenia działalności gospodarczej i tym samym przyczynić się do większego i bardziej zrównoważonego wzrostu gospodarczego w Europie. Ważnym elementem podjętego projektu jest też uproszczenie zasad rachunkowości małych i średnich przedsiębiorstw, które ma spowodować istotne obniżenie kosztów ich działalności. Przygotowując propozycje w zakresie rachunkowości MŚP, UE korzystała z opinii nieformalnych grup ekspertów, prowadziła konsultacje społeczne, konsultacje z grupą roboczą powstałą w ramach EFRAG i innymi zainteresowanymi osobami.

Uznano, że wszystkie podmioty działające w UE powinny być traktowane jednakowo, co da im porównywalny dostęp do kapitału i rynku. Państwa członkowskie nie powinny więc nakładać na nie dodatkowych obowiązków niż te, które będą określone w Dyrektywie (poza wyjątkowymi sytuacjami). W przeciwieństwie do obecnie obowiązujących rozwiązań zasady klasyfikowania spółek (stosowane progi) byłyby sztywno określone. W projek-

cie nowej Dyrektywy wspomniane zostały małe i średnie przedsiębiorstwa, pominięte zostały mikro podmioty, co wynika z faktu, że projekt nowej Dyrektywy został przygotowany w momencie, gdy te najmniejsze jednostki nie były jeszcze objęte rozwiązaniami unijnymi (wprowadzono je w 2012 r., projekt Dyrektywy pochodzi z 2011 r.). Do klasyfikowania podmiotów wykorzystano te same kryteria, czyli sumę aktywów, obroty oraz średnie zatrudnienie. Klasyfikację jednostek według projektu nowej Dyrektywy przedstawia tabela 3. Są to podwyższone wartości w stosunku do obecnie obowiązujących, jeśli chodzi o sumę aktywów i wysokość obrotów.

Tabela 3

Klasyfikacja wybranych jednostek gospodarczych wg projektu nowej Dyrektywy UE

Kryterium (nie więcej niż)	Rodzaj jednostki	Małe przedsiębiorstwa	Średnie przedsiębiorstwa
Suma aktywów (€)		5 000 000	20 000 000,
Obroty (€)		10 000 000	40 000 000
Zatrudnienie (osoby)		50	250

Źródło: opracowanie własne na podstawie projektu nowej Dyrektywy UE.

Przygotowując projekt uznano, że należy działać w myśl zasady „najpierw myśl na małą skalę”, co w tym kontekście oznacza, że w pierwszej kolejności należy uporządkować kwestie związane ze sprawozdawczością małych podmiotów. Aby uniknąć nałożenia nieproporcjonalnie dużych obciążeń na te jednostki, nie należy zapewniać państwom członkowskim możliwości ustanowienia wymogu prezentacji dodatkowych informacji niż te, które będą określone w nowej Dyrektywie. Państwa członkowskie mogą natomiast nakładać dodatkowe wymogi na średnie i duże jednostki.

W projekcie nowej Dyrektywy utrzymano dotychczasowy trójelementowy zakres sprawozdania finansowego powiększony o sprawozdanie z działalności jednostki. Dla poszczególnych elementów sprawozdania finansowego określono zakres informacji, które muszą być prezentowane przez podmioty gospodarcze. Zaproponowano jednak uproszczenie w sporządzaniu sprawozdań finansowych przez małe i średnie jednostki gospodarcze.

Dla małych podmiotów projekt nowej dyrektywy przewiduje ograniczenie informacji prezentowanych zarówno w bilansie, jaki i w rachunku zysków i strat. Szczególnie istotne jest założenie, że informacja dodatkowa małych jednostek obejmować będzie osiem grup danych bez możliwości ich rozszerzenia przez państwa członkowskie. Obowiązkowe informacje będą dotyczyć jedynie polityki rachunkowości, poręczeń, zobowiązań, zdarzeń warunkowych i umów nieuwzględnionych w bilansie, zdarzeń po dniu bilansowym nieuwzględnionych w bilansie, zobowiązań długoterminowych i zabezpieczonych oraz transakcji między podmiotami powiązаныmi. Taka decyzja wynika z przekonania, że użytkownicy sprawozdań finansowych małych i średnich podmiotów zwykle nie potrzebują obszernej informacji dodatkowej, której przygotowanie jest zwykle dla tych podmiotów kosztowne. Uzasadniony jest zatem system ograniczonego ujawniania informacji w przypadku małych jednostek. W związku z tym zaproponowano rozwiązanie przewidujące umieszczanie informacji dodatkowych w formie przypisów do bilansu.

Dodatkowo państwa członkowskie powinny mieć możliwość zwolnienia małych jednostek z obowiązku sporządzania sprawozdania z działalności, pod warunkiem że w informa-

cji dodatkowej do sprawozdania finansowego uwzględnią one dane dotyczące wykupu akcji i udziałów własnych. Projekt nowej Dyrektywy zakłada również zwolnienie małych podmiotów z obowiązku badania rocznego sprawozdania finansowego, ponieważ może ono stanowić znaczące obciążenie administracyjne dla tej kategorii jednostek. Zwolnienie uzasadnione jest tym, że w przypadku wielu małych jednostek te same osoby są zarazem akcjonariuszami lub wspólnikami, jak i członkami zarządu, a więc zasadniczo nie potrzebują zapewnień osoby trzeciej co do rzetelności sprawozdania finansowego. O tym, czy sprawozdanie finansowe małych podmiotów będzie podlegać badaniu miałyby decydować kraje członkowskie. Uproszczenia dla małych podmiotów przewidywane są również w zakresie publikowania poszczególnych elementów sprawozdania finansowego. Ponadto małe grupy kapitałowe (o progach takich jak określono dla małych podmiotów) powinny być zwolnione z obowiązku sporządzania skonsolidowanych sprawozdań finansowych, ponieważ użytkownicy sprawozdań finansowych małych jednostek nie potrzebują obszernych informacji, a sporządzanie skonsolidowanych sprawozdań finansowych, oprócz rocznych sprawozdań finansowych jednostki dominującej i jednostki zależnej, może być kosztowne.

Jednostki gospodarcze zaliczane do kategorii podmiotów o średniej wielkości będą uprawnione do stosowania uproszczeń w sporządzaniu rachunku zysków i strat polegające na ograniczeniu szczegółowości prezentowanych danych. Uznano, że państwa członkowskie powinny również mieć, ze względów ekonomicznych, możliwość zwolnienia średnich grup kapitałowych z obowiązku sporządzania skonsolidowanych sprawozdań finansowych.

Po ogłoszeniu projektu nowej Dyrektywy, Parlament Europejski oraz Rada przekazali jego tekst do zaopiniowania przez Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) (Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego, 2012). Dostrzegając dużą rolę, jaką odgrywa sektor MŚP w gospodarce, Komitet z zadowoleniem przyjął sugerowane zmiany w zakresie ich rachunkowości. Szczególnie pozytywnie odniesiono się do ujednoczenia zasad klasyfikowania podmiotów gospodarczych, wskazując na potrzebę takiego potraktowania również mikro podmiotów, w tym włączenia takiej kategorii jednostek do nowej Dyrektywy. Poparty został postulat niemożliwości wymagania większych ilości informacji przez kraje członkowskie, bo tylko wtedy można zapewnić osiągnięcie celu uproszczenia sprawozdawczości. Również przychylnie został oceniony projekt zwolnienia małych podmiotów z badania sprawozdań. Uznano jednak, że badaniu powinny podlegać spółki zatrudniające więcej niż 25 pracowników. Z obowiązku badania zaproponowano wykluczyć spółki nienotowane na giełdzie. EKES z zadowoleniem przyjął fakt, iż w projekcie Dyrektywy nie przewiduje się obowiązku wprowadzenia międzynarodowych standardów sprawozdawczości finansowej (MSSF) przez MŚP przed wyciągnięciem wszystkich wniosków z ich niedawnego zastosowania na poziomie ogólnoświatowym.

Uwagi końcowe

Analizując efekty prac prowadzonych przez ciała stanowiące standardy rachunkowości (w szerokim rozumieniu) można zauważyć ich zaangażowanie w kwestii upraszczania zasad rachunkowości dla małych i średnich podmiotów. Zarówno RMSR jak i UE wprowadzają ograniczone (zmniejszone w stosunku do obecnie obowiązujących) wymogi stawiane w tym zakresie mniejszym jednostkom gospodarczym. Obok dotychczas wyróżnianych małych i średnich podmiotów pojawiły się w kontekście obowiązków sprawozdaw-

czych mikro podmioty – UE uwzględniła je w obecnie obowiązującej Czwartej Dyrektywie, RMSR planuje wyodrębnić je w MSSF dla MŚP.

Jednak szczegółowe rozwiązania i kierunki zmian proponowane przez UE i RMSR nie są zbieżne. Poza planami wyodrębnienia mikro podmiotów, MSSF dla MŚP nie różnicuje jednostek, dla których jest przeznaczony. Obowiązki sprawozdawcze są więc jednakowe dla małych i średnich podmiotów i obejmują w zasadzie wszystkie elementy raportu rocznego. Uproszczenia, które przyjęła RMSR poszły w kierunku ograniczenia modeli wyceny bilansowej, w szczególności tych wykorzystujących wartość godziwą.

Unia Europejska planuje wprowadzić, wraz z nową dyrektywą dotyczącą sprawozdań finansowych, znaczne ograniczenia w zakresie prezentowania informacji w sprawozdaniu finansowym przez małe i średnie podmioty. Konstrukcja planowanej Dyrektywy przewiduje, co często jest podkreślane, narzucenie krajom członkowskim jednolitych rozwiązań w zakresie klasyfikacji jednostek gospodarczych, bez możliwości ich zmieniania. Daje to szansę na faktyczne zmniejszenie obowiązków sprawozdawczych, które są nakładane na małe i średnie podmioty. Przyjęcie nowej Dyrektywy przez UE spowoduje, że podmioty funkcjonujące w państwach do niej należących będą stosowały bardzo zbliżone zasady rachunkowości. Jednak odrzucenie przez UE możliwości przyjęcia MSSF dla MŚP nie daje szans na ujednoczenie zasad sporządzania i prezentowania sprawozdań finansowych na skalę większą niż europejska.

Literatura

- Czaja-Cieszyńska H. (2012), *Dostosowanie sprawozdawczości finansowej w mikro i małych przedsiębiorstwach w Polsce do Międzynarodowych Standardów Rachunkowości*, CEDEWU.PL, Warszawa.
- Czwarta Dyrektywa Rady z dnia 25 lipca 1978 r. wydana na podstawie art. 54 ust. 3 lit. g) Traktatu, w sprawie rocznych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek (78/660/EWG).
- Dańczak J. (2012), *Kompleksowa zmiana ustawy o rachunkowości*, „Rachunkowość” nr 9.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/6/UE z dnia 14 marca 2012 r. dotycząca zmiany dyrektywy Rady 78/660/EWG w sprawie rocznych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek w odniesieniu do mikropodmiotów.
http://ec.europa.eu/internal_market/accounting/sme_accounting/review_directives/index_en.htm.
<http://www.ifrs.org/IFRS-for-SMEs/Pages/Guidancemicrosizedentities.aspx>.
 IFRS for SMEs Update, <http://www.ifrs.org/IFRS-for-SMEs/Pages/Update.aspx>.
- Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej 2011* (2011), SKwP, Warszawa.
- Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw* (2011), SKwP, Warszawa.
- Nowak W.A. (2012), *Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej dla Małych i Średnich Jednostek, czyli MSSF dla MSJ, i jego implementacja*, w: *Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej dla Małych i Średnich Jednostek*, red. W.A. Nowak, Oficyna a Wolters Kluwer business, Warszawa.
- Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie wniosku dotyczącego dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie rocznych sprawozdań finansowych, skonsolidowanych sprawozdań finansowych i powiązanych sprawozdań niektórych rodzajów jednostek COM(2011) 684 final – 2011/0308 (COD), z 29 marca 2012 r.
- Siódma Dyrektywa Rady z dnia 13 czerwca 1983 r. wydana na podstawie art. 54 ust. 3 lit. g) Traktatu w sprawie skonsolidowanych sprawozdań finansowych (83/349/EWG).
- Stachniak A. (2012), *Projekt nowej dyrektywy UE o rachunkowości*, „Rachunkowość” nr 4.

FINANCIAL STATEMENT OF SMEs IN INTERNATIONAL ACCOUNTING REGULATIONS

Abstract: Purpose – presentation and comparison of attempt to financial reporting of SMEs based on IFRS for SMEs and EU solutions. Design/Methodology/approach – method of analysis of literature and accounting standard was used. Findings – accounting standards setters bodies try to limit reporting duties of SMEs. Espe-

cially EU has undertaken a lot of activities to achieve this goal. The category of micro entities has been introduced to the Fourth Directive. UE plans to adopt a new accounting Directive with more favourable solutions for SMEs. Also IASB is going to select some solutions presented in IRFS for SMEs which will be implemented by the micro - sized entities.

Keywords: small and medium sized- entities, financial statement, accounting regulations (standards)

Cytowanie

Kuzior A. (2013), *Sprawozdanie finansowe MŚP w regulacjach międzynarodowych*, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego nr 765, „Finanse, Rynki Finansowe, Ubezpieczenia” nr 61, t. 2, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin, s. 569–580; www.wneiz.pl/frfu.